

Mani skolas gadi Rīgas 5.vidusskolā

(tagad Rīgas Valsts vācu ģimnāzijā)

Šī mācību iestāde 2021. gadā atzīmēs savu simto pastāvēšanas gadskārtu. Uz skolas 85 gadu jubileju 2006. gadā tika laista klajā grāmata „Āgenskalna ģimnāzija”, kurā ir daudz interesantu atmiņu stāstījumu, faktu un vērtējumu, kā arī fotogrāfiju par skolas vēsturi, skolotājiem un absolventiem. Arī uz skolas simtgadi topot līdzīgs atmiņu krājums. Tāpēc gribu aicināt šai darbā pievienoties arī 1960.gada Rīgas 5. vidusskolas absolventus. Saprotu, ka pagājis ir milzīgs laika sprādis, jo šajā skolā tagad mācās jau mana mazmazmeita. Zinu, ka mūsu vecumā katram ir savas rūpes un raizes. Zinu, ka daudzu vairs nav šajā pasaulē. Varbūt tas, kas ar mums notika pirms trijām paudzēm, vairs neliekas nevienam interesanti. Varbūt mēs bijām tādi, ka vairs negribam cits citu redzēt. Acīmredzot visi kopā uz savas skolas 100 jubileju vairs sanākt nespēsim. Tomēr mums ir atmiņas, un aicinu savus bijušos klases biedrus ar tām dalīties. Rakstīsim atmiņas par mūsu kopīgo skolas laiku, paši par sevi, par klases biedriem, par skolotājiem! Tieši un atklāti, kā mēs to šodien redzam un saprotam. Grāmatā par Āgenskalna ģimnāziju ir daudz faktu materiālu, kas atsvaidzina atmiņu. Skolotāju raksturojums vairāk atgādina stundu hospitācijas analīzi, kur vērtēts viņu metodiskais un audzināšanas darbs. Tomēr gribētos atcerēties skolotājus kā cilvēkus, kuri dzīvoja mums līdzās, ar visām viņu sliktajām un labajām īpašībām. Ja arī mūsu atmiņas netiks iekļautas topošajā grāmatā, tās paliks nākamajām paaudzēm, un tas būs vairāk nekā vārds, uzvārds un gada skaitļi.

Un tā es, Jānis Dzintars Mājenieks, skolā saukts par „Meksikāni”, 1951.gadā sāku mācīties Rīgas 5. vidusskolas 3.b klasē kā Jānis Dzintars Pikurs. Pirms tam trīs ziemas biju mētājies pa divām skolām Jaunpiebalgā un Lielvircavā, bet trešo klasi tā arī nebiju spējīgs pabeigt. Arī šajā skolā izredzes noturēties bija gaužam vājas, jo dzīvoju bez uzraudzības, savā vaļā un pēc sava prāta. Tā laika klases biedrene Astrīda Pučko vēl atceras, ka mani dēvējuši par „Baigo vecīti”, jo es biju divus gadus vecāks par saviem vienklasniekiem. Taisni jābrīnās, ka mani 1949.gadā kopā ar vecvecākiem neizsūtīja uz Sibīriju. Mans tēvs Jānis Emīls Pikurs, karam sākoties, bija brīvprātīgi iestājies vācu armijā un latviešu leģiona sastāvā krita Volhovas frontē. Aktīvi atbalstījām latviešu Nacionālos partizānus un vienreiz pat kopā ar citiem puikām gribējām uzspridzināt vilcienu. Toreiz Dievs bija žēlīgs. Netradām nekādu spridzekli, lai veiktu tādu teroraktu. Ja šī iecere būtu īstenojusies, tad tādas atmiņas šodien nebūtu kam rakstīt. Varbūt vienkārši laimējās.

Arī šajā Rīgas skolā es nemācījos, klaiņoju un darīju citas nelietības. Galu galā tas noveda pie tā, ka māte atteicās turpmāk mani audzināt, un es nokļuvu bērnu izvietošanas punktā Alīses ielā. Tur tika plānots, ka mans turpmākais ceļš vedīs uz kādu bērnu namu Krievijā. Tomēr arī šoreiz laime negāja man garām. Es nokļuvu pie audžuvecākiem, kuri mani 11 gadu vecumā adoptēja, un tā pēc pāris mēnešiem es atgriezos tai pašā 3.b klasē, bet jau ar Mājenieka uzvārdu. Tiku pietiekami uzraudzīts un arī mācīties sāku labāk. Klases audzinātāja bija patīkama, jauna skolotāja Ruta

Mauriņa, kura zināja manas iepriekšējās dzīves gaitas, tomēr noticeja, ka esmu spējīgs laboties. Vienreiz pat saņēmu no viņas uzslavu un trešo klasi beidzu bez „truļiem”. Raugoties to tālo dienu fotouzņēmumā, atpazīstu klases biedrus, dzīvokļa kaimiņus Persiju Šēnbergu, Juri Valbaku un vēl citus. Juris Valbaks bija miesās varens, vēlāk izmācījās par juristu, bet agri aizgāja viņšaulē. Egons Zimaišs („Zimiņš”) beidza vidusskolu paralēlajā klasē, arī vairs nav mūsu vidū. Pēterim Čereško bija tikai viena roka, kuru viņš veiksmīgi prata likt lietā. Kāda konflikta laikā, kas, kā parasti, tika atrisināts Āgeskalna smilšu laukumos, Pēteris ar vienu sitieni izretināja savam klases biedram priekšējos zobus. Mēs pārējie, kuri šoreiz bijām skatītājos, savācām tos, nomazgājām un cienīgi aiznesām skolas direktorei Marijai Krastiņai. Nolikām izsistos zobus direktorei uz galda uz galda, laikam ar domu, ka viņa jau nu izdomās, kā tos dabūt atpakaļ cietušā klases biedra mutē. Šīm cerībām nebija lemts piepildīties, jo zobi tika izmantoti vienīgi kā lietiskais pierādījums konflikta seku risināšanas laikā. Pēc tam Pēteris Čereško pārgāja mācīties uz citu skolu.

Ceturtajā klasē par audzinātāju mums kļuva skolotāja Marta Volinska, saukta „Volene”. Viņa mācīja krievu valodu, ļoti slavēja šo „lielo brāļu tautas” kultūru un rakstu zīmes kirilicas sistēmā, kuras būtu kaut ar āmuru jāiedzen mūsu stulbajos pauros. Man likās, ka īstenam latviešu patriotam tāda nostāja nav pieņemama, un mēs ar Jāni Odiņu („Šņido”) izstrādājām plānu, kā šo veceni mazliet pabiedēt. Tā kā man jau bija zināmi daži meža brāļu pielietotie ietekmēšanas paņēmieni, tad nolēmām nosūtīt viņai anonīmu draudu vēstuli. Es sameklēju audžuvecāku dzīvokļa pašobelē noslēptu rakstāmmašīnu, ar kuru vēstule tapa nodrukāta un parakstīta klases kolektīva vārdā. Vēstuli ielikām aploksnē, uzrakstījām adresi, uzlīmējām marku un nesām abi ar „Šņido” uz pastkastīti, kura atradās uz Slokas un Kalnciema ielas stūra. Pirms nosūtīšanas mirkli gan šaubījāmies, bet, kas iesākts, tas jāizdara līdz galam, un iemetām vēstuli kastītē. Ja es būtu zinājis, kādas nepatīkšanas mani sagaida, tad nemūžam nebūtu tādas mulķības darījis. Tomēr laikam tas ir mans liktenis, ka vienmēr pašam jāsaprot problēmas, ar kurām pēc tam izmisīgi jācīnās. Neraugoties uz visu konspirāciju, mūs, vēstules autorus, drīz atklāja. Tā kā vēstules idejas autors un rakstītājs biju es, tad arī tiku atzīts par galveno vaininieku. Par sacelšanos pret vienīgo pareizo valodu un tās iedīdītāju „Voleni”, es šai priekšmetā gadā saņēmu „cāli”, bet, lai tiktu pārcelts uz 5. klasi, rudenī kārtoju pēceksāmenu. Visu vasaru svīzdams, pūzdams un elsdams kalu savā galvā krievu lasāmvielu un rakstību, nonākot pat pie skaidrības, kur jālieto „jaķ”, „maķ” un „ižica”. Rudenī ar drebošu sirdi devos uz skolu kārtot pēceksāmenu. Pārbaudījuma laikā bija jāraksta diktāts, un to izvērtēja skolotāji Volinska un Rūķītis. Izvērtēšanas rezultātus man vajadzēja ilgāku laiku gaidīt aiz durvīm, kamēr iznāca skolotājs Arnolds Rūķītis un pateica prieka vēsti, ka pēceksāmens nokārtots un es tieku pārcelts 5. klasē. „Volene” gan man tādu prieku sagādāt nevēlējās un liecības raksturojumā ierakstīja, ka pēc dabas esmu glēvs. Varu tikai piebilst, ka arī viņa pēc dabas bija atreibīga. Savā ziņā man jāsaka paldies skolotājai Volinskai, jo viņa ar savām drakoniskajām metodēm spēja panākt to, ka es, zinot krievu valodu tādā līmenī, spēju iestāties Ļeņingradas Elektrotehniskajā institūtā un iegūt tur augstāko izglītību. Vēlāk, kad mācījos jau

vidusskolas klasēs un kā sportists pārstāvēju Latvijas izlasi vissavienības līmenī, arī skolotājs Rūķītis reizēm pienāca aprunāties par maniem panākumiem

. Arnolds Rūķītis pirmskara Latvijas laikā bija mācītājs Jelgavas skolotāju institūtā, kur valdīja nacionāls gars. Ikvienu skolotāju tur veidoja vispirms par savas tautas patriotu. Jādomā, ka viņš nojauta arī manī šo nacionālo domu un mēģināja mani morāli atbalstīt. Nu jau sen šis cēlais Latvijas patriots ir viņšaulē. Lai viņam vieglas smiltis brīvās dzimtenes kapu kalniņā! Pie skolas ēkas 2006. gadā Arnoldam Rūķītim tika atklāta piemiņas plāksne.

Vēl atceroties skolotājus pamatskolas klasēs, kur mācības tolaik notika līdz 7. klasei, atmiņā uzaust spilgts tēls- skolotājs Gunārs Gelbe. Mūsu uzmanību viņš piesaistīja ar savu pliku galvas virsu un apaļīgo miesas būvi. Nezinu, no kura laika, bet droši vien līdz savas skolotāja karjeras beigām viņš nešķīrās no iesaukas „Ķirbis”. Lai šim dārzaugam nebūtu skumīgi, viņa sievu Birutu Gelbetiku godājām par „Meloni”. „Ķirbim” vienmēr esot patikušas meitenes, un tas ir arī saprotams, jo „Melone” nebija nekāda izcila skaistule. Tad nu viņš meitenēm vienmēr esot pieteicis precēties tikai ar latviešu puisiem, lai latviešu tauta neietu zudumā.

Vienreiz, tas varēja būt, kad biju 6. vai 7. klasē, mēs ļoti negribējām sēdēt „Ķirbja” stundā un izdomājām iespēju tikt no tās vaļā. Tai laikā skola bija pārslogota, un, zinot, ka brīvu telpu mācībām nav, mēs no ārpuses aizslēdzām klases durvis un atslēgu nolauzām tā, ka daļa atslēgas palika slēdzenē. Durvis nevarētu atslēgt pat ar rezerves atslēgu. Kad ieradās skolotājs Gelbe, mēs vienā balsī stāstījām, ka notikusi liela nelaime. Mēs netiekam klasē, lai ar vislielāko interesi noklausītos viņa stāstīto. „Ķirbis” kādu brīdi stāvēja klusēdams, viņa plikā galvas virsa pamazām kļuva sarkana, tad viņš pārbolīja acis, atkāpās līdz pretējai sienai, ieskrējās un metās aizslēgtajās durvīs kā bullis uz tereodoru. Durvis izlidoja ar visām eņģēm un ar lielu troksni nogāzās uz klases grīdas. Stunda varēja sākties, tikai mēs šai laikā bijām ļoti klusi. Lai nu kā, bet „Ķirbis” varēja to atļauties.

Arī mēs, puikas, savstarpējās attiecības risinājām no spēka pozīcijām, stundu starpbrīžos vai pēc mācību laika beigām dūšīgi kāvamies ar krievu puikām no kaimiņu skolas. Zilums zem acs, „fingāls”, vai pārsista lūpa skaitījās gandrīz kā goda zīme. Vēlāk šie kautiņi jau turpinājās ielās, sarīkojumos un citās vietās. Darbā tika laisti sētas dēļi, stabu gali un cits, kas pagādījās pie rokas. Taisni jābrīnās, ka netiku nosists vai es kādu nepiebeidzu un nenokļuvu aiz restēm.

Tai laikā, tas bija 50.gadu beigas, mēs, čaļi, dikti atbalstījām Eduarda Berklava nacionālos centienus. Ja nebija citas iespējas, tad dzērām tikai „Kristāldzidro”,sauktu arī par Berklavšņabi, jo tur uz etiķetes nebija neviena vārda krievu valodā. Tomēr arī šī skolas gados gūtā pieredze manā turpmākajā dzīvē nebija lieka. It sevišķi tā noderēja, dienot Padomju armijā, kur, lai iemantotu pienācīgu cieņu, vajadzēja izkauties ar daudziem savas rotas zaldātiem. Taisnība Aleksandram Kiršteinam, ka krievs ciena

tikai tos, kas var viņam kārtīgi sadot pa purnu vai arī laizīt zābakus. Vienmēr esmu vadījis pēc pirmā ieteikuma.

Arī daudz vēlāk, kad Profesionāli tehniskās komitejas priekšsēdētājs Jānis Broderis mani pēc ne visai patīkamās atrašanās Valsts inspekcijas priekšnieka amatā nosūtīja strādāt par direktoru Rīgas 9. arodividusskolā ar novēlējumu ieviest tur latvisku garu, es ķēros pie pārbaudītām metodēm. Skolā no aptuveni pusotra tūkstoša audzēkņu tikai kādi 40 bija latvieši. Arī starp pedagogiem un tehniskajiem darbiniekiem tikai daži bija mani tautieši. Sāku ar vadības maiņu un par vietniekiem pieņēmu latviešus, Raimonu Liepiņu un Silviju Votkāni, kuri bija tikpat dulli nacionālisti kā es. Kādā pedagoģiskās padomes sēdē Liepiņš pārskaities blāva: „Kam nepatīk šeit, lai brauc aiz Zilupes”. Protams, tas nonāca līdz Brodelim, un viņš man tā klusu teica: „Nu tā pamazām, pamazām, ne tik strauji...” Ko tur pamazām, ja redzu, ka tie latviešu puīši tiek katru dienu dauzīti kā pelevu maisi. Uzaicināju darbā divus sporta meistarus boksā un liku visiem latviešu zēniem apgūt šo cīņas māku. Tas deva rezultātus, un viens no maniem audzēkņiem, Raitis Madernieks, kļuva par Jura Podnieka filmas „Vai viegli būt jaunam” varoni. Tas bija grūts, bet interesants laiks, kas turpinājās tikai četrus gadus, jo bija 80. gadu vidus, un mana audzināšanas darba metodika atzīta augstā līmenī. Jāsaka paldies latviešu cilvēkiem čekā, ka nenokļuvi kādā „dižās dzimtenes” attālākā vietā. Sieva vienmēr nebeidz brīnīties, ka mani, tādu bosiku, varēja ielikt par skolas direktoru.

Bet nu atgriezīšos pie paša skolas laika. Sākot ar 6. klasi, pievērsos sportam. Vienu gadu trenējos slēpošanā kopā ar skolas biedru Dzintaru Lāci, kurš vēlāk kļuva par olimpisko spēļu dalībnieku riteņbraukšanā. Dzintars gāja bojā ceļu satiksmes negadījumā. Pēc gada sāku trenēties vieglatlētikā pie fizikultūras skolotāja Elmāra Ozoliņa („Zoliņa”). Jāsaka, ka visi mani panākumi sportā ir gūti, pateicoties šim lieliskajam trenerim. Pienāca 1956. gads un arī laiks beigt pamatskolu. Raugoties izlaiduma kopbildē, atpazīstu vairs tikai nedaudzus. Tur bija Ezeriņš, Gusakovs, Blūms, Andris Rudājs, Vīkis no bērnuma, Valdis Hincenbergs („Hincītis”), Viktors Smukulis („Vikīš”), Jānis Odiņš („Šnido”), Jānis Brigadieris („Baltā galviņa”), kurš 26 gadu vecumā traģiski aizgāja no dzīves. No meitenām atceros, protams, smukākās: Baibu Engeli, Valentīnu Melni, Lolitu Andersoni, māsas Mudīti un Mārīti Augles, Ausmu Dubrensku, Maldu Ciekuri un pirmas Ilzi Apini, Sarmu Hervāti, Guntu Zvaigzni. No skolotājiem bildē redzu Elmāru Ozoliņu, Tea Braiņinu, Rutu Mauriņu un līdz mūža beigām neaizmirstamo Martu Volinsku.

Pēc pamatskolas kursa pabeigšanas neko citu izdomāt nespēju un iesniedzu dokumentus turpat, Rīgas 5. vidusskolā, lai turpinātu izglītoties pēc vidusskolas programmas. Pirmais manas pamatskolas atzīmes pētīja skolotājs Jānis Pupuriņš, ilgi grozīja galvu un raustīja plecus, tomēr komisija mani ieskaitīja vidusskolniekos. Klases sastāvs 8.b bija būtiski mainījies. No zēniem klāt nāca Ģints Krasts („Džims”), Raimonds Skuja („Raicis”), Valdis Nadziņš („Špehta”), muzikāls zēns, spēlēja trompeti, vidusskolu nebeidza, jo nonāca kriminālās aprindās un kļuva tur par autoritāti, turpmāko dzīvi vadot pa cietumiem un izsūtījumiem. Klases audzinātāja bija skolotāja

Lūcija Graudiņa, ar kuru kopā mācību gada sākumā visa klase devāmies palīgā kolhozniekiem novākt ražu. Tur es atkal sataisīju ziepes, jo biju vienu nakti nez kāpēc līdis pa logu pie skuķiem. Skolotāja Graudiņa pat ieradās pie maniem vecākiem pārrunāt audzināšanas jautājumus. Atmiņā nāk viena bioloģijas stunda, kuru vadīja skolotāja Graudiņa. Tad mēģinājām izprast dzīvo būtnu nervu sistēmu un signālu pārvadīšanu pa to. Lai to praktiski nodemonstrētu, bija nepieciešama varde. Tā kā tas bija ziemas laiks, tad šo kustoni dabūt bija pagrūti. Mēs, vairāki zēni, un Valentīna Melne lauzām ledu Rācupītē un vienu šādu abinieku no ziemas miega izcēlām, aiznesām uz skolu un svinīgi nodevām skolotājai. Tad nu skolotāja Graudiņa, lai nostiprinātu mūsu teorētiskās zināšanas, sāka praktisko eksperimentu. Viņa ar lielām šķērēm mēģināja šim nabagam dzīvniekam atdalīt galvu, bet šķēres izrādījās neasas, varde spārdījās un nelabi pīkstēja. Skuķi blāva vēl skaļāk un krita ģibonī. Klasē izcēlās tāds troksnis, ka iedrāzās pat mācību daļas vadītājs Leonīds Vēveris („Slīmests”), bet, noskaidrojis lietas būtību, ātri pazuda. Laikam arī viņam ne visai patika šādas eksekūcijas. Kad varde bija padarīta par galvas tiesu īsāka, tad viņai tai vietā tika pievienota strāva no elektriskās baterijas, un skolotāja mums skaidroja, kāpēc tas lops atkal tirina kājas. Vēl šodien nesaprotu, kāpēc man bioloģijā ir trijnieks, es tak tai eksperimentā piedalījos no sākuma līdz beigām un vēl šodien varu par to tik izsmeloši pastāstīt.

Leģendāra personība skolā bija Leonīds Vēveris („Slīmests”). Viņš kontrolēja visu un visus. Skolotājs Arsēnijs Aukums un citi jaunie skolotāji vienu nakti radiocentra telpās bija tā jautrāk padzīvojuši, tomēr „Slīmests” arī to bija piefiksējis. Viņš mācīja mums fiziku un savu priekšmetu pārzināja lieliski. Stundas laikā klases durvis turēja pusvīrus, lai dzirdētu, kas notiek gaitenī. Ja kāds no skolniekiem tur stundu laikā parādījās, tas ātri tapa notverts un ieslodzīts „Slīmesta” darba kabinetā. Pēc stundas beigām „arestants” tika atbrīvots, un tālākas sankcijas nesevoja. Stundu starpbrīžos, ejot pa gaiteni vai pa kāpnēm, viņš dažreiz no kabatas izņēma spogulīti, lai paraudzītos, kas notiek aizmugurē. Tomēr visā visumā „Slīmītis” bija goda vīrs. Kad Zasulauka stacijā atvēra alus automātu, arī viņš tur iegriezās un sadzēra ar mums kādu aliņu. Vidusskolu beidzot, vajadzēja kārtot eksāmenu fizikā. Man eksāmenā pagādījās biļete ar uzdevumu, kuru es lāga nepārzināju, pie tam, risinājumu vajadzēja rakstīt uz tāfeles. Biju tuvu izmisumam, bet tad atcerējos, ka man klāt ir katrai biļetei paša gatavoti špikeri. Ar drebošu roku sameklēju ķešā vajadzīgo papīra gabaliņu, nu atlika tikai visu norakstīt uz tāfeles. Kad biju jau gandrīz savu uzdevumu veicis, aiz muguras atskanēja pazīstamā balss: „Nu, kā tad veicas?” „Slīmests” nemanot bija pienācis klāt un man pār plecu noskatījies, ka es te mēģinu visus piemulķot. Neapjuku, mierīgi noglabāju špikeri atpakaļ kabatā, un arī skolotājs nekādu traci necēla. Protams, vairāk par „truli”, vidusskolu beidzot, fizikā nesaņēmu.

Tas varēja būt pēc 15 gadiem, kad mēs, bijušie 11.b klases absolventi, tikāmies savas bijušās skolas telpās. Aizbraucām pie sava bijušā fizikas skolotāja, kurš jau tolaik bija aizgājis pensijā un piestrādāja par pastnieku. Atradām viņu Imantā, nelielā namiņā. „Slīmītis” paņēma „kočiņu”, ielika to kabatā un devās mums līdzi. Kad bijām jau krietni

iesiluši un sākām lielīties ar saviem skolas laikā pastrādātiem varoņdarbiem, bijušais skolotājs tikai piebilda: „Man gan, pastnieka gaitās ejot, nākas pieredzēt vēl lielākus brīnumus.”

Vidusskolas klasēs mums audzinātāja bija krievu valodas skolotāja Marija Vasiļčuka. Jādomā, ka vislielākās rūpes viņai sagādāja klases „zelta jaunatne”, „Džims”, „Raicis” un es, kuriem reizēm piebiedrojās Valdis Hincenbergs („Hincītis”) un Viktors Smukulis („Vikiņš”), bet tālāk turējās Jānis Brigadieris. Mācīties nevienam no mums sevišķi negribējās. Mēs spriedām: lai mācās zirgs, tam lielāka galva, jānodarbojas ar daudz interesantākām lietām, kā, piemēram, sports. Tai laikā, 1958. gadā, mēs 10.b klasē 5 čaļi bijām republikas jaunatnes čempioni. Raimonds Skujariteņbraukšanā, Viktors Smukulis-peldēšanā, Valdis Hincenbergs-hokejā, Ģints Krasts-rokas bumbā un es vieglatlētikā. Bieži pulcējāmies pie „Vikiņa”, jo viņam bija magnetefons ar Elvija Preslija dziesmu ierakstiem. Viens no ierakstiem saucās „See you later aligator”. Kad atnāca arī klases meitenes Sarma Hervāte („Sarmīte”) un Gunta Zvaigzne („Guntiņa”), mēģinājām dejot „roki”, mūsu tā laika izpratnē „rock and roll”. Pa brītiņam taisījām arī paši savu mūziku, un šai ziņā nepārspējams bija mūsu pianists Ģints Krasts („Džims”). Uzdziedājām kaut kur dzirdētu dziesmu, kuras pilnu tekstu vairs neatceros, bet tā mums likās pieņemama: „Es esmu skolnieks ideāls, man patīk svings un karnevāls. Kad Astorijā dragā džejs, man skolas nams ir tāls un svešs. Reizēm manim sapnī vijas kvadrātsaknes proporcijas. Bet tas skaitlis, kas nav zināms, ir un paliek neuzminams”.

Tomēr sports mums bija pirmajā vietā. Pirmie republikā skolas pagalmā izveidojām rokasbumbas 7:7 spēles laukumu un noorganizējām skolas čempionātu šai sporta veidā. Līdz tam Latvijā rokasbumbu spēlēja uz futbola laukumiem. Izmēģinājām pat regbija spēli Āgenskalna smilšu laukumos. Es tai laikā biju Vissavienības jauniešu izlases kandidāts, un tas ļoti pacēla manu pašapziņu. Tiku pat izvirzīts skolas fizkolektīva vadītāja amatam, tikai fizkultūras skolotājs Artūrs Puravs („Seldriņš”) tam kategoriski iebilda manas sliktās sekmības un uzvedības dēļ. Netiku pat pieminēts skolas labāko sportistu sarakstā. Laikam jau viņam bija taisnība, bet toreiz man tā nelikās. Skolotājs Puravs bija labs treneris basketbolā un pats spēlēja hokeju „Lokomotīves” komandas sastāvā, Ar fizkultūras skolotāju Ēriku Paupu sastapos vidusskolas pēdējā gadā, bet pazinu viņu jau agrāk, jo arī viņš bija viens no labākajiem republikas vidusdistanču skrējējiem. Tikām pat neoficiāli mēģinājuši sacensties.

Angļu valodu vidusskolā mums mācīja skolotāja Adelīna Darbiņa. Savās atmiņās par šo laiku viņa raksta, ka darbs ar skolēniem devis daudz gandarījuma. Man gan, arī „Raicim „un „Džimam” viņas stundās vieni krenķi vien bija. Mēs kā kārtīgi čaļi uzskatījām, ka mācās tikai muļķi, pārējiem jāizprot lietu būtība. Tomēr angļu valodas stundās būtība parasti bija tāda, ka vajadzēja iet atbildēt kaut kādu uzdotu vielu, par kuru mēs trīs, protams, dzirdējām pirmo reizi. Skolotāja Darbiņa parasti pirmo atbildēt sauca „Raici”. Tādos brīžos viņš ilgi meklēja pa skolas somu dienasgrāmatu, labi zinot, ka tās tur nekad nav bijis. Tomēr laiks vismaz gāja uz priekšu, un mums pārējiem spīdēja cerība, ka līdz stundas beigām netiksim aicināti atbildēt. Pēc krietna

brīža neveiksmīgas meklēšanas „Raicis” nopūtās, atmeta ar roku un aizlāčoja uz klases priekšu, pie viena demonstrējot savas stilīgās kurpes. Tās bija ar platu purngalu un vismaz 5 cm biezu kaučuka zoli. Mēs tādas kurpes saucām par „porgām”. Kad nu tas bija izdarīts, skolotāja Darbiņa beidzot varēja uzdot „Tell me about...”. Pēc tam iestājās ilgstošs klusums. „Raicis” stāvēja kā mēms, droši vien nesaprata, ko no viņa grib dzirdēt. Klasē sākās jau zināma jautrība, bet skolotāja to visu uztvēra vēsā mierā. Pēc ilgākas klusēšanas „Raicis” laikam atcerējās, ka no viņa grib kaut ko dzirdēt angļu mēlē, sagrozījās, sašķobījās, atvēra muti, izdvesa „I am”, un apklusa uz tikpat ilgu laiku. Vēl pēc pāris „I am” frāzēm skolotāja pārtauca šo izrādi, ielika „cāli”, un „Raicis” vēsā mierā aizšļūca deldēt solu „kamčatkā”. Tā mēs saucām solu pēdējo rindu. Nākamo parasti atbildēt aicināja „Džimu”, kuram skolotāja teica: „Continue please”. Viņš tad vervelēja visus angļu vārdus, kādus vien tik zināja vai bija saklausījies no Elvija Preslija skaņu ierakstu kopijām. Tomēr arī pēc tādas spīdošas uzstāšanās skolotāja „Džima” zināšanas novērtēja ar kārtējo divnieku. Es jau zināju, ka tagad mana kārta, un, drebēdams pie visām miesām, gaidīju stundas beigu zvanu kā pēdējo glābiņu. Tomēr tas parsti neskanēja, un man bija jāiet rādīt savas zināšanas, kuras pelnīti tika novērtētas kā neapmierinošas. Līdz ar to pārējiem jautrības stunda bija beigusies. Jānis Brigadieris vēl ilgi smējās, vēderu turēdams, bet mēs to ļaunā neņēmām. Nākamai angļu valodas stundai jau gatavojos nopietnāk, bet tad skolotāja vairs mūs atbildēt nesauca. Un tā es ar nesekmīgu atzīmi angļu valodā nodzīvoju līdz mācību gada beigām. Lai tiktu pārcelts uz nākamo klasi, biju spiests kārtot pēceksāmenu. Tomēr vienreiz šai priekšmetā man izdevās meistarstīķis. Bija jāuzraksta mājas darbs par tēmu „My free time”. Es par to uzzināju tikai tad, kad skolotāja Darbiņa, ejot pie katra, sāka pārbaudīt uzdoto. Es izmisīgi ķēros pie rakstīšanas, un, kamēr skolotāja nonāca līdz „kamčatkai”, bija tapis mana mūža labākais sacerējums angļu valodā par tēmu „I listen to music from Luxembourg”. Pat pozitīvu atzīmi par to saņēmu. Ar lielām grūtībām nokārtoju vidusskolas eksāmenu angļu valodā un cerēju, ka turpmākajā dzīves daļā ar šo valodu man nebūs jāsaskaras.

Tomēr pēc 35 gadiem, kad vadīju vadīju Zemkopības ministrijas Mācību metodisko centru, personāla daļa atklāja, ka mana augstākā izglītība neatbilst lauksaimniecības profilam un (kādas šausmas!) iegūta Krievijā. Neko labāku nevarēja izdomāt, kā nosūtīt mani celt kvalifikāciju uz Somijas Ilmojoki lauksaimniecības institūtu. Tur nu visas lekcijas nācās klusīties angļu valodā. Pēc pāris nedēļām jau varēju saprasties ar pasniedzējiem, bet, lai saņemtu sertifikātu, nācās nokārtot pusotra desmita eksāmenu un ieskaišu, protams, angļu valodā.

Latviešu valodu mums mācīja ļoti zinošs, inteligents un labsirdīgs latviešu cilvēks Otamārs Vilāns. Pateicoties viņam, es arī šobrīd saprotu, cik latviešu valodas gramatika ir sarežģīta un grūti iegaumējama. Mūsu klasē mācījās arī skolotāja Vilāna meita Baiba, patīkama un smuka meitene. Viņa, protams, zināja visas mūsu izdarību aizkulises, bet par to nekad „nestučīja” savam tēvam. Skolotājs Vilāns, kuru mēs dēvējām par „Profesoru”, bija ar humoru apveltīts vīrs. Pirms aicināt kādu atbildēt, viņš ar dažādiem komentāriem spēja sakāpināt interesi par šo notikumu. Tas notika

apmēram tā: „Šodien ... pēc visām pazīmēm spriežot ... ir pienācis laiks ... ņemot vērā ierakstus žurnālā ... un uzdotās vielas svarīgumu ... atbildēt nāks ...” Pēc tam, kad tika nosaukts nelaimīgā atbildētāja vārds, pārējie klasē atviegloti nopūtās, jo latviešu valodas gramatiku skolotājs pārzināja lieliski un prasīja arī to no mums. Netceros gan, ka kāds būtu nesekmīgs šajā priekšmetā.

Arī ķīmijas skolotājs Arnolds Karlsons („Ketons”), teicami pārzināja savu priekšmetu un piespieda mūs mācīties. Vienreiz, kad vajadzēja rakstīt kontroldarbu, skolotājs, lai pārredzētu klasē notiekošo, sākumā staigāja starp solu rindām, bet tad izdomāja uzkāpt uz soliēm un sāka staigāt pa tiem. Nejauši klasē ienāca arī mācību daļas vadītājs „Slīmests” un izbrīnījies jautāja, kāpēc skolotājs Karlsons staigā pa soliēm. Uz to „Ketons” mierīgi atbildēja: „Es skatos, lai nešpiko.” Lai nu kā, bet ķīmijas zināšanās viņš mūs iedresēja. Man pat šai priekšmetā bija atzīme 4, bet Valdis Hincenbergs („Hincītis”) un Baiba Engele pat iestājās augstskolā un beidza ķīmijas fakultāti. „Baibiņa”, Baiba Engele-Zaičonoka, vēlāk kļuva par ķīmiķu arodbierības vadītāju un sekmīgi tur darbojās. Ar viņiem kopā studēja arī Ivars Lecburgs no „a” klases un mans vēlākis paziņa, ķīmijas zinātņu doktors Jānis Pauliņš.

Matemātiku mācīja skolotājs Jānis Pupuriņš. Nezinu kāpēc, bet viņš pie savas iesaukas netika. Droši vien tāpēc, ka nespēja spilgti izpausties. Arī viņa meita Ieva Pupuriņa mācījās vienā klasē ar mums. Ieva bija teicamniece, beidza skolu ar izcilību un izmācījās par ārsti. Skolotājam Pupuriņam bija diezgan subjektīva attieksme pret saviem audzēkņiem. Augstāk viņš vērtēja Jāni Brigadieru un Valdi Hincenbergu. Pēdējo it kā gribēja padarīt par savu znotu. Dievs bija žēlīgs „Hincītim”, un tagad varu droši teikt, ka viņš aizies no šīs pasaules kā vecpuišis. Es jau arī matemātiku regulāri nemācījos, tomēr gala eksāmeniem gatavojos nopietni. Eksāmenā man laimējās tikt pie vieglas biļetes, un visus uzdevumus bez špikošanas es izklāstīju nekļūdīgi. Tomēr Pupuriņš manas zināšanas novērtēja tikai ar apmierinoši. Vēlāk, studējot augstāko matemātiku, saņēmu labākas atzīmes, jo pamats šim priekšmetam bija ielikts stabils. Vēl, atceroties skolotāju Pupuriņu, atmiņā nāk viena interesanta epizode, ko man atstāstīja klases biedrs „Hincītis”. Kādas stundas laikā skolotājs bija aizmirsis paņemt klases mācību žurnālu un palūdzis to „Hincītim” atnest no skolotāju istabas. „Hincītis” pēc tam man pārsteigs stāstīja, ka Pupuriņš tur esot bucojies ar Brainīnu. Visi cilvēki vien bijām, kam gan negadās. Tea Brainīna gan vēlāk kļuva par skolas direktori.

Vēstures skolotājs Antons Lāčkāja dzīvoja turpat netālu Āgenskalna ielā. Viņam piederēja automašīna „Volga”, kas tajos laikos bija retums. Savu priekšmetu centās pasniegt objektīvi un izteicās, ka nepastāv sabiedriskā iekārta, kurā visi būtu apmierināti. Tajos laikos tā bija liela uzdrīkstēšanās. Tikai daudz vēlāk mēs uzzinājām, ka mūsu cienītais skolotājs ir aktīvs baptistu draudzes loceklis. Tas atklājās mūsu klases biedra Jāņa Brigadiera bērēs 1966.gadā. Jānis, jauns, gudrs un spējīgs jauneklis, pēkšņi dzīvi beidza šausmīgā pašnāvībā. Izrādījās, ka arī viņš bija iesaistījies baptistos un savas idejiskās pārliecības dēļ nevarēja augstskolā nokārtot eksāmenus tādos priekšmetos kā vēsturiskais un dialektiskais materiālisms, kas bija tā laika iekārtas ideoloģiskais pamats. Nonācis konfliktā ar augstskolas pasniedzējiem, Jānis neatrada citu izeju kā

aiziet no šīs dzīves. Mēs, bijušie klases biedri, kuri piedalījamies izvadīšanā, bijām pārsteigti, ka baptistu draudzei piederīgie slavēja Visaugstāko par to, ka tas devis aizgājējam tādu spēku atstāt šo pasauli. Mēs tam nevarējām piekrist, tāpēc sacerējām presei garu rakstu, kurā kritizējām gan augstskolas pasniedzējus, gan baptistus. Krietni pārveidots un bezpersonisks raksts pēc ilgāka laika parādījās žurnālā „Veselība”.

IN MEMORIUM. Ar Jāni Brigadieri („Balto galviņu”) biju pazīstams jau no 3. klases. Viņš dzīvoja netālu no skolas, Kuldīgas ielas koka mājas otrajā stāvā. Ģimenē bija māte un jaunāka māsa. Lai ģimenes pavalgs būtu sātīgāks, tika turēta arī gotiņa. Tad nu Jānis ganīja šo gotiņu turpat, Āgenskalna priekšu trūcīgajās ganībās. Sākumā jau arī viņš piedalījās mūsu jautrajās izdarībās. Sportojām, braucām slēpot uz Gaiziņkalnu, laivojām un arī šo to iedzērām. Kādu laiku viņš draudzējās ar Astrīdu, apaļīgu un omulīgu meiteni, kura dzīvoja Stabu ielā. Pamazām gan viņš no mums attālinājās, līdz beidzot mūsu draudzība apsīka pavisam. Jāni vienkārši salauza tā laika ideoloģija, kura pazudināja ne tādus cilvēkus vien. Par Jāni Brigadieri vairāk varētu pastāstīt Viktors Smukulis „Vikiņš”, ar kuru viņš kopā studēja RPI.

Par klases audzinātāju Mariju Vasiļčuku varu teikt, ka viņa bija godīga krievu sieviete, tomēr ļoti ietekmējās no visādiem ziņu pienesējiem un neprata aizstāvēt savus audzināmos. Šeit es domāju „Raici” un „Džimu”, kurus neilgi pirms vidusskolas gala eksāmeniem izslēdza no skolas. Pedagoģiskās padomes sēdē piedalījās arī divas pārstāves no mūsu klases. Nezinu viņu nostāju, bet mana uzvedība un sekmes bija vēl zemākā līmenī. Gods kam gods, skolotāja Vasiļčuka palīdzēja abiem neveiksminiekiem nokārtot gala eksāmenus 45. vakarskolā. Viņi abi, kaut arī neieguva augstāko izglītību, savu darba mūžu nodzīvoja godīgi. Ar Raimondu Skuju („Raici”) tikāmies barikādēs 1991. gada janvārī. Tagad viņš ir pensionārs, dzīvo Zemgales līdzenumā, savām rokām izremontētā un modernī iekārtotā mūra mājā, pie kuras iekopis labāko daiļdārzu visā apkārtnē.

Ģints Krasts („Džims”) ilgus gadus vadīja Rīgas rajona estrādes orķestri, tagad pensijā un dzīvo Rīgā. Diemžēl abiem vecumdienas nākas pavadīt vientulībā. Valdis Hincenbergs („Hincītis”) arī dzīvo kā vientuļnieks savu senču īpašumā Babītes pagastā. Viktors Smukulis („Vikiņš”) pabeidza RPI elektroenerģijas fakultāti, strādāja Jūrmalā, kādreiz aizrāvās ar makšķerēšanu. Tagad dzīvo Rīgā un nekust ne no vietas. Jānis Žeimots („Žmotiņš”) vienu brīdi pavīdēja Ķekavas pusē. Konstantīns Rabovs agri atstāja šo pasauli. Par bijušajām klases meitenēm zinu to, ka Ilze Apine, gudra, spējīga un talantīga, meitene sen vairs nav mūsu vidū. Mēs kopā ar Ilzi pārstāvējām Latvijas izlasi Vissavienības skolēnu spartakiādē Tbilisi 1958. gadā. Sarma Hervāte-Cīre vēl joprojām valodu pasniedzēja Rīgas Stradiņa universitātē, dzīvo savā mājā Rīgā. Valentīna Melne-Dzelzs strādāja Zinātņu akadēmijā, piedalījās enciklopēdijas sagatavošanā. Kādreiz dzīvoja Rīgā, Viestura prospektā. Zenta Mendziņa kādreiz strādāja nodarbinātības dienestā. Gunta Zvaigzne, kādreiz simpātiska meitene, esot manīta Carnikavas apkārtnē. Larisa Kārklīņa-Upesjūre, skolas laikā klusa, neizteiksmīga meitene, izrādās, ir slavenākā Latvijas pareģotāja Eižena Finka mazmeita. Izmācījusies par feldšeri, strādāja Neretas novadā, kur nu vada arī savas

vecumdienas. Viņas draudzene, Lolita Andersone „Lellīte”, sportiska un smuka meitene, man patika. Tagad dzīvo Jelgavā. Vislielākos sasniegumus no mūsu klases biedriem ir guvusi teicamniece, skolotājas Vasiļčukas mīļmeitiņa, Vaira Iriša Saliņa-Kalniņa, viņa tagad ir medicīnas zinātņu doktore, virusoloģe. Pateicoties viņai, mēs tagad par vīsusiem zinām vairāk, tomēr vīrusi turpina dzīvot kopā ar mums. Es pats esmu atgriezies savā dzimtajā novadā Jaunpiebalgā, kur man bija laime nākt pasaulē vēl brīvās Latvijas valsts laikā.

Arī lielākā daļa tā laika skolotāju bija dzīvojuši un izglītību guvuši brīvā Latvijā, un viņi palīdzēja uzturēt ticību Latvijas valstiskuma atgūšanai arī mums. Kopā ar visu latviešu tautu mēs to izdarījām, un šogad, atzīmējot Latvijas simtgadi, atcerēsimies arī šos skolotājus, jo viņu devums vienmēr būs kopā ar mums. Vēl, atceroties Rīgas 5.vidusskolu, tagad Rīgas Valsts vācu ģimnāziju, jāsaka, ka tur ir mācījušies arī mani bērni, un par viņu klases audzinātāju Zani Jakovicu es varu teikt pašus labākos vārdus. Tagad mācības šajā skolā turpina mana mazmazmeita.

Jānis Dzintars Mājenieks jeb „Meksikānis”

Jaunpiebalgā

2018. gada 30.janvārī

Subject: Re: skolas gadi

Date: 2018. gada 2. februāris 11:41:11

From: Astrida Viluma <aviluma@inbox.lv>

To: Janis Majenieks <slegujanis@inbox.lv>

Labdien, Jāni! Saņēmu un izlasīju ar lielu interesi Tavu atmiņu stāstījumu. Piebilst kaut ko vai arī papildināt Tevis stāstīto varu tikai nedaudz, jo mācījos 5. vidusskolā tikai līdz 8. klasei. Tad aizgāju mācīties uz Rīgas 3. medicīnas skolu, pēc tam sekoja mācības Raiņa vakara vidusskolā, pēc tam - LLA - Jelgavā. Par skolas laiku 5. vidusskolā atceros, ka vecākiem bija jāmaksā kaut kāda skolas nauda. Par skolotāju A. Rūķīti man palikušas vislabākās atmiņas un vispārēja cieņa. Pēc skolotājas R. Mauriņas viņš bija mūsu klases audzinātājs. Laikam sākot ar 5. klasi. Atceros - mūsu klasē mācījās Leonīds Ratners. Kustīgs, hiperaktīvs (kā tagad mēdz dēvēt šādus bērnus), jauks zēns. Skolotājs Rūķītis teica, ka viņam gudrība pilnā ātrā no matu galiem. Šo teicienu atceros vēl šodien. Par skolotāju Volinsku - atceros viņas dusmās teikto par mūsu sliktajām zināšanām viņas mācītajā priekšmetā, ka "mūsu vecāki ražojot brāķi". Vispār man atmiņas par skolas laiku ir patīkamas (vispār dzīvē esmu optimiste un diezgan nebēdnīga). Lai arī

gāja visādi - mēs meitenes arī sitām krievu bērnus, kuri nāca no krievu skolas mums pretī pa ielu. Sitām viņus ar somām. Kāpēc - nezinu. Domāju, ka tāpēc, ka pirmo klasi mācījāmies skolā pie Botāniskā dārza, bet ar otro klasi mums bija jāpāriet uz 5. vidusskolu, jo šo skolu pārvērtā par krievu skolu. Patīkamas atmiņas ir par skolas bibliotēku un tās bibliotekāri. Es biju cītīga lasītāja. Bija tā, ka bibliotekāre teica, ka es jau esmu izlasījusi visas grāmatas. Grāmatas gājām mainīt starpbrīžos. un bibliotēkā bija lielas rindas, reizēm pat nevarēja pa stundu starpbrīdi to izstāvēt. Grāmatu lasītāju skolā bija ļoti daudz. Vēl labas atmiņas ir par skolotāju Līci. Viņa mācīja - laikam to priekšmetu sauca "dabas mācība" un vadīja darbu skolas izmēģinājumu lauciņā. Tur strādājām siltumnīcā, sējām, ravējām, novērojām, kā viss aug. Mums meitenēm tas ļoti patika. Noteiktas stundas tur bija jānostrādā arī vasarā. Vēl - mēs grupiņa meiteņu bijām "apsēstas" ar sporta nodarbībām. Pēc stundām vienmēr, kad bija brīva sporta zāle, gājām uz turieni. Dzīvojamies pa sporta zāli, kamēr skolas apkopēja mūs dzina vakarā mājās. Laikam bija arī kādi zēni. Vingrojām uz līdztiekām, riņķiem, virves. Tajā laikā "topā" bija taisīt "piramīdas" - pat sarīkojumos ar tām uzstāties uz skatuves. Es kā mazāka augumā tiku celta pašā augšā. Bija jautri. Vienreiz pat nogāzos lejā. Tad skolotājs Ozoliņš mani pierunāja iet uz sporta skolu - tur pretī 5. vidusskolai. Ļoti negribēju, bet tomēr aizgāju. Par viņu arī man ir tikai labas atmiņas. Treniņu nodarbības pie viņa bija smagas, bet paveicamas. Gājām kopā ar klases biedreni Salu Birutu. Ļoti siltas atmiņas ir par skolas dziedāšanas skolotāju (un kora vadītāju) Irēnu Baļķīti Pabērzu. Viņa uz nodarbībām nāca vienmēr ar savu vijoli un pavadījumu dziedāšanai pavadīja uz tās. Viņa izskatījās aristokrātiska, vienmēr sirsnīga, laipna. Atceros viņas teicienu - visu laiku dziedot jāskatās uz diriģentu kaut vai akmeņi birtu no gaisa. Mēs meitenes uz kori gājām labprāt. Ko vēl? Atminos ķīmijas stundas tur lejā pagrabstāvā aiz ģērbtuvēm. katrā stundā veicām dažādu praktiskos darbus. Liekas, ka skolotāju sauca Ozola. Ķīmija man ļoti iepatikās, pat gribēju mācīties vēlāk Ļeņingradas ķīmijas - farmakoloģijas institūtā. Bet manas nebēdnības dēļ neaizgāju uz iestāšanās eksāmeniem. Toties mana mīlestība uz ķīmiju turpinājās, kad mācījos LLA Jelgavā. Kopumā varu atzīt, ka skolas gadi pagāja jauki un interesanti. Ja arī bija kaut kas ne visai patīkams - tas no atmiņas ir pagājis. Jā varu vēl piebilst - ka tajā laikā uzskatīja rakstīšanai izmantojamus tikai spalvaskātus. Bet bija zēni, kuriem jau bija tintes pildspalvas. Tās skolotāji atņēma un turpat klases priekšā sadalīja pa daļām, to īpašniekiem par lieliem sirdsēstiem. Jā - jauki bija arī skolas sarīkojumi. Tie parasti sākās ar priekšnesumiem, kuros es arī bieži piedalījos. . . Tad dejojām tādas dejas kā krakovjaks un "padaspan" - tā laikam sauca to deju. Vēlāk sākās rumbas laiks. To dejoja vecāko klašu skolnieki. Zēni - kurpēs ar biezajām zolēm un šaurās biksēs. Mēs meitenes laikam skolas kleitās. Tā nu ir iznācis, ka vairāk esmu uzrakstījusi par sevi, mazāk par skolotājiem un skolu. Tas, Jāni, ir apsveicami, ko Tu dari, rakstot par to laiku. Mani bērni un mazbērni nereti lūdz pastāstīt par manu bērnību un jaunību un ar lielu interesi klausās manus pastāstus par to. kā dzīvojām tad, kad mācījās skolā, ko darījām, kā jutāmies. Domāju, ka arī citiem Tavš darbs būs interesants.

Astrīda Viļuma (Pučko)